

Kandidatnummer: 5117

BBABAC_5 – BACHELOROPPGAVE MED FORSKNINGSMETODE

KONSEKVENSER AV TRAUMATISERING I BARNDOM

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i barnevern

UIS mai 2022

Kandidatnummer: 5117

Antall ord: 12058

Innholdsfortegnelse

1.0	INNLEDNING	2
1.1	BAKGRUNN FOR TEMA	2
1.2	PRESENTASJON AV PROBLEMSTILLING	3
1.3	BEGREPSAVKLARING	4
1.3.1	<i>Sosial utvikling</i>	4
1.3.2	<i>Utviklingstraumer</i>	5
1.4	FORMÅL MED OPPGAVEN	6
2.0	FAGLIG KUNNSKAP	6
2.1	ERIKSONS PSYKOSOSIALE TEORI	6
2.1.1	<i>Eriksons åtte aldre</i>	7
2.2	VYGOTSKIJS SOSIALKONSTRUKTIVISME	9
3.0	METODE	9
3.1	VALG AV METODE	9
3.2	LITTERATURSTUDIE SOM METODE	10
3.3	DATAINNSAMLING	12
3.3.1	<i>Inklusjons- og eksklusjonskriterier</i>	12
3.4	ANALYSE VED HJELP AV EN OVERSIKTSTABELL	14
3.5	PRESENTASJON AV FORSKNINGSARTIKLENE	16
3.6	STUDIENS TROVERDIGHET	18
4.0	PRESENTASJON AV FUNN	19
4.1	TILPASNINGSVANSKER	19
4.2	SOSIAL UTVIKLING	20
4.3	AKADEMISK UTVIKLING	20
4.4	VARIG EFFEKT	21
4.5	RESILIENS	22
5.0	ANALYSE	23
5.1	MANGLENDE TILPASNINGSEVNE	23
5.2	EFFEKTENES RINGVIRKNINGER	25
5.2.1	<i>Hemmer sosial utvikling på sikt</i>	26
5.2.2	<i>Akademiske prestasjoner</i>	27
5.2.3	<i>Mellommenneskelige relasjoner</i>	27
5.3	HVORFOR FALMER IKKE EFFEKTEN?	29
5.4	BESKYTTELSESAKTORER	30
6.0	AVSLUTNING	32
	LITTERATURLISTE	33

1.0 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for tema

Det finnes en idé om at barn og unge påvirker og er i gjensidig påvirkning med alt rundt seg. Urie Bronfenbrenner og Lev Vygotskij er to store navn bak denne tankegangen, og var opptatt av hvordan individ og miljø virker inn på hverandre. Etter hvert som barn og unge utvikler seg tar de også med seg verdier og tanker de er oppvokst med til nye miljøer og nye arenaer. Omsorgspersoners oppdragelsesstil, barnets individuelle egenskaper og andre faktorer i barnets miljø er med på å utvikle barnet i en eller annen retning. Likedan som barnet vokser kan en se antydninger til hvilken retning barn utvikler seg, og i denne oppgaven skal jeg ta utgangspunkt i min nysgjerrighet for hvordan traumatisering i barndom påvirker den sosiale utviklingen til barn og unge.

Min nysgjerrighet for dette temaet har vært til stede under hele studieforløpet, men fanget meg særlig under praksis på barneskole og under siste semester på studiet da vi gikk dypere inn i temaet. Etter praksis hadde jeg blant annet erfart barn som var mer eller mindre traumatiserte fordi de hadde opplevd tidligere belastede hendelser. De reagerte svært ulikt, og det var interessant å fundere og diskutere med ansatte om hva dette grunnet i. Det var sjeldent en fasit på hva som lå bak atferden, men det var visse forhold og faktorer som kunne bidra med å forstå atferden på en mer forklarlig måte. Dette vekke oppmerksomheten min særlig mot de barna som hadde tidligere belastende hendelser med seg i bagasjen. Det gjorde at jeg hadde lyst til å forske og lære mer om hvilke konsekvenser det kan ha å ha blitt traumatisert i barndommen.

Vi mennesker er sosiale vesener. Dersom tidligere traumer har ført til en negativ utvikling i den grad at det blir vanskelig for en å sosialisere seg kan det få konsekvenser. Ettersom det å falle utenfor samfunnet kan være en påkjenning er det viktig å være klar over hvilke følger det kan få både for individene selv og samfunnet. Ved å få kunnskap om ettervirkningene og hvordan traumer kan påvirke den sosiale funksjonen til barn og unge kan det åpne opp øynene for mange som gjør at det blir snakket om og tatt grep om tidligere enn før.

Konsekvensene av omsorgssvikt både for enkeltindividet, familie og for samfunnet, er under forskning. Det ser ut til at det finnes sammenhenger mellom tidlig omsorgssvikt og akademiske prestasjoner, sosialisering og psykisk helse, og dette vekker min nysgjerrighet.

1.2 Presentasjon av problemstilling

På bakgrunn av min erfaringsbaserte undring over temaet og erkjennelsen av de store konsekvensene traumatisering har for individ og samfunn, skal jeg i denne studien søke å få svar på følgende problemstilling

- Hva sier forskning om hvordan traumatisering i barndommen kan påvirke barnets sosiale utvikling?

Med traumatisering i barndommen skal jeg her mene utviklingstraumer forårsaket av omsorgssvikt i alderen fra ca. 0-8 år, som viser seg både i barndom, ungdomstid og senere. Jeg skal hvile på forståelsen av traume som utviklet av Dag Nordanger og Hanne Braarud (2017).¹

Sammenhengen mellom traumer og sosial utvikling kommer i denne studien til å omfatte også akademisk utvikling, ettersom akademiske prestasjoner ses i artiklene som en side av effektene etter traumatiske opplevelser i barndom.

I denne oppgaven vil jeg vise til ulik forskning ved å ta for meg hva utviklingstraumer kan være, og hvordan konsekvensene utarter gjennom individenes sosiale kompetanse. En av de viktigste elementene i kompleksiteten av effekter etter traumer omhandler de beskyttende faktorene, her forstått i lys av resiliensbegrepet.² Jeg skal både se på traumatisering som risikofaktor, og beskyttende faktorer for å forstå hvordan dette utspiller seg. Jeg skal i all hovedsak se på reaksjoner etter traumatisering og hvordan går utover

¹ Traume kan bli definert som «en hendelse eller vedvarende betingelser som overvelder personens kapasitet til å integrere den emosjonelle opplevelsen, og som oppleves som en trussel mot eget, eller nære andres, liv eller kroppslige integritet» (Nordanger & Braarud, 2017, s.19).

² Helmen Borge (2010) beskriver begrepet som det å fungere godt psykososialt til tross for at barnet lever i risikofylte omsorgsmiljø. Barnet utvikler ikke psykiske problemer til tross for at de lever under forhold som ikke er bra, for eksempel et akutt traume eller langvarig omsorgssvikt. (Borge, 2018, s.18)

barnets sosiale utvikling. Derneft skal jeg undersøke hvorvidt beskyttende faktorer kan modifisere resultatet.

1.3 Begrepsavklaring

I dette delkapittelet vil jeg definere begreper jeg finner svært relevante, og som jeg kommer til å anvende i stor grad videre i oppgaven. Følgende begreper er viktig for å kunne forstå handlingen i denne oppgaven.

1.3.1 Sosial utvikling

Sosial utvikling og sosialisering er to begreper som henger sammen. Ivar Frønes (2013) skriver i sitt verk at sosialisering handler om hvordan spedbarn utvikler seg til unike individer og samtidig medlemmer av samfunnet. Sosial utvikling kan på sin side også anses som hvordan mennesker formes som individer og internaliserer samfunnets normer og verdier (Frønes, 2013, s.17). Hvordan individet blir sosialisert og tilegner seg sosial kompetanse avhenger av det rådende samfunnet og sosialiseringsagentene rundt individet. Sosialiseringer kan omtales som alle mennesker i miljø rundt barnet, i tillegg til ytre faktorer som media, staten og kulturelle faktorer. (Frønes, 2013, s.13).

Det store skiftet for teorigrunnet rundt sosial utvikling og sosialisering har omhandlet individet som objekt versus subjekt. Tidligere teorier fra etterkrigstiden svedde rundt individet som objekt i sine første leveår ettersom det var en tankegang at samfunnet dominerte over individet og hadde dermed en ensidig påvirkning (Frønes, 2013, s.13). Omsider ble sosialiseringer forståelsen bredere og ervervet tanker som at samfunnet ikke lenger formet passive objekter, men forhandlet med aktive subjekter. Dette er også representert i Brofenbrenners og Lev Vygotskijs teorier der deres hovedteorier bunner i at den sosiale utviklingen formes i samspill med samfunnet og kulturen en vokser opp i (Frønes, 2013, s.78).

I denne oppgaven skal jeg trekke inn sosial kompetanse som går hånd i hånd med sosial utvikling. God sosial kompetanse innebærer blant annet å kunne ta hensyn til andre, bry seg, vise omtanke, være oppmerksom, og det å kunne løse konflikter på en konstruktiv måte (Gundersen et al., 2015, s.16). Da kan en med andre ord si at en har hatt en god sosial utvikling ved at en fungerer i stor grad som samfunnsindivid. Jon- Håkon Schulz (2016) påpeker at sosial kompetanse er viktig for at vennskap dannes og opprettholdes.

Forutsetninger da er blant annet emosjonsregulering, og handler om en kontroll av indre følelsetilstander og omsider en forståelse av andres følelser (Schulz, 2016, s.287). Målet er at regulering av emosjoner går fra å være ytre styrt til at barnet selv klarer å styre innenfra etter hvert som en blir eldre. I Gundersen et al., (2015) fremkommer det at barn som viser motsatt atferd enn de med god sosial kompetanse, vil komme i en kategori kalt elever med atferdsvansker. En viss sammenheng mellom sosial kompetanse og atferdsvansker er et faktum, men Gundersen et al. (2015) finner det viktig å påpeke at det ikke er selvsagt at en med lav sosial kompetanse automatisk får utagerende atferdsvansker. Mot slutten av denne oppgaven skal vi se på faktorer som gjør at noen barn ikke får den negative forventede utviklingen likevel. Jeg velger på bakgrunn av dette å se på barns utvikling ut ifra den sosiale kompetansen barnet besitter i hver alder.

1.3.2 Utviklingstraumer

Nordanger og Braarud (2017) definerer utviklingstraumer som en belastningssituasjon der to onder opptrer sammen. Da referer de til det å leve under kronisk traumatisk stress og sviktende reguleringsstøtte. Kronisk traumatisk stress kan for eksempel erverves av å bli utsatt for vold eller overgrep, mens sviktende reguleringsstøtte handler om at barnet ikke får hjelp til å balansere følelser, og må bruke sitt eget følelsesregister på å håndtere situasjonen. Ettersom vi i denne oppgaven tar utgangspunkt i at belastningssituasjonen skjer mellom 0-8 år har barnet ikke et tilstrekkelig utviklet følelsesregister. Når disse to ondene opptrer sammen kan vi si at det er utviklingstraume ettersom dette misforholdet blir sentralt i barnets mønster av erfaringer og påvirker barnets utvikling på flere vis (Nordanger & Braarud, 2017, s.73).

Et sentralt kjennetegn med utviklingstraumer handler om at det skjer gjentatte hendelser, og ikke enkelthendelser. Det er komplekst ved at barn som lever under belastende forhold i tidlige barneår, i tillegg blir frarøvet gode erfaring og omsorg som er viktig for utviklingen. Tidligere forskning i Nordanger & Braarud (2017) poengterer det brede spekteret av mulige ettervirkninger av omsorgssvikt og tidlige belastende opplevelser. Blant annet blir det nevnt at utviklingstraumer fører til forstyrrelser både fysisk, motorisk, emosjonelt og tilknytningsmessig. Videre kan dette føre til hemninger på den sosiale fungeringen, derunder mistolkning av ansiktsuttrykk, sviktende empati, konfliktfylte relasjoner og vansker med å etablere vennskap (Nordanger & Braarud, 2017, s.90).

Nordanger og Braarud (2017) finner det viktig å poengtere at det er potensielle ettervirkninger av utviklingstraumer, og at det ikke er en lovmessig sammenheng mellom å leve under slike forhold og det å utvikle problemer.

1.4 Formål med oppgaven

Formålet med denne oppgaven er å rette oppmerksomhet mot hva traumatisering i barndommen kan forårsake for et barns utvikling, særlig rettet mot hvordan det går utover den sosiale kompetansen. For å få det overblikket er det viktig å få en forståelse for hvilke faktorer som øker risikoen for negativ utvikling, og hvilke beskyttende faktorer som kan forebygge konsekvensene. Omsorgssvikt og traumatisering er en dagsaktuell samfunnsmessig utfordring. En indirekte effekt av studien min er at det blir synlig hvor store konsekvenser traumer i tidlig utvikling har på både individ og samfunn, uten at jeg i denne omgangen når å komme nærmere inn på det samfunnsmessige. Derfor er formålet med oppgaven samtidig å sette lys på kompleksiteten rundt traumer og mulige ringvirkninger.

2.0 FAGLIG KUNNSKAP

I dette kapittelet vil jeg trekke frem sentrale teorier jeg mener kan hjelpe med å belyse problemstillingen min. Teoriene jeg har valgt å anvende stammer fra utviklingspsykologien gjennom psykologene Erik Eriksons psykososiale teori og Lev Vygotskijs sosialkonstruktivisme. Jeg mener Eriksons stadieteori er relevant for min oppgave fordi den sorterer menneskets forventede utvikling fra fødsel og går inn på faktorer som er forventet i de forskjellige utviklingsstadiene. Jeg synes også Vygotskijs sosialkonstruktivisme er viktig å ha med fordi den fokuserer på hvordan barnets kultur og miljø virker gjensidig inn på utviklingen. Slike påvirkninger er sentrale for å forstå konsekvensene jeg skal undersøke. Det skal vise seg at funnene mine peker mot betydningen av den gjensidige påvirkningen mellom individ og miljø.

2.1 Eriksons psykososiale teori

Av de psykologiske teoritilnærmingene finner jeg den psykodynamiske tilnærmingen som meget relevant for min oppgave. Psykologen Sigmund Freud regnes som grunnleggeren av

teorien, men jeg har valgt å legge størst vekt på Erikson ettersom han bygget videre på Freuds arbeid og utviklet den freudianske utviklingspsykologien i bevegelse mot en mer sosial og livslang utviklingspsykologi (Haugen, 2017, s.27). Det mest generelle for tilnærmingen er at den forsøker å beskrive og forklare barnets utvikling fra fødsel til voksen alder. Erikson ønsket i arbeidet videre fra Freud å flytte fokuset fra menneskets medfødte drifter som sentralt i utviklingen, til barnets sosiale erfaringer, og særlig barnets opplevelse av trygghet kontra utrygghet (Erikson, 2000, s.10)

2.1.1 Eriksons åtte aldre

Eriksons teori beskriver menneskets sosiale utvikling i åtte faser eller også kalt aldre. I motsetning til Freud mente Erikson at utvikling ikke stopper når en blir voksen, men at mennesket utvikler seg til den dagen en dør. Jeg har valgt å avgrense på grunn av relevans ved å kun gå inn på de fem første fasene ettersom det er barn og unge som er fokus i min oppgave. Felles for alle fasene er at en møter på en utfordring eller problemstilling som gjør at identiteten utvikler seg ved at en må ta et valg. Valget som tas gjør at en enten kommer styrket eller svekket ut av situasjonen (Erikson, 2000, s.10). Valget bygger på erfaringer og den sosiale kompetansen en har tilegnet seg. Etterfølgende mente han at resultatet vil være avgjørende for videre utvikling og sosial fungering. Dette er svært sentralt for min oppgave da vi skal se på hvilke konsekvenser det kan ha at en kommer svekket ut av fasene ved uheldige forhold. Schulz (2016) skriver blant annet at en sosial utfordring for et barn som har vært utsatt for traume er at de kan oppleve kroppslig hyperaktivering og høyt indre trykk, noe som kan føre til at andre barn trekker seg unna, som videre kan gjøre det utsatte barnet enda mer frustrert.

Fase nummer en har som mål å utvikle trygghet og tillit til omgivelsene. Dette er aldersmessig 0-1,5 år og er en byggestein for videre utvikling (Haugen, 2017, s.28). Ettersom barnet er i sine først leveår er det de primære omsorgspersonene som ifølge Eriksons teori er de som skal dekke barnets behov for trygghet og tillit. De primære omsorgspersonene er foreldre eller andre nære omsorgsgivere som for eksempel besteforeldre eller voksne i barnehage.

Fase to og tre handler om at barnet erverver mulighet til selvstendigjøring og utforsker mer enn før. Motsatt erverver barnet følelsen av skam eller skyldfølelse dersom en får

negativ respons på utforskning. Dette kan senere føre til at en i liten grad tørr å prøve nye ting, og at en blir passiv i egen utvikling (Haugen, 2017, s.28-29). Dette representerer også neste fase som kalles ferdighetsfasen og er alderen 6-12 før puberteten. Her skjer mye av den sosiale læringen på skolen, der en ønsker å være mye med venner, ønsker å mestre og å lære. Dersom en kommer styrket ut av stadiet vil det være inspirasjon for å oppnå mål senere i livet. Til motsetning kan det skapes mindreverdighetsfølelse dersom en ikke oppnår egne og andres målsettinger, og i tillegg blir kritisert. Da vil det på samme måte som i foregående fase være en destruktiv fase som kan føre til passivitet i egen utvikling (Haugen, 2017, s.29). Nyere forskning forsterkes ved blant annet Bronfenbrenners tankegang om at sosial utvikling foregår ved at en er aktiv deltaker i eget liv, og ikke kun ved at det er noen andre som påvirker deg (Tetzchner, 2019, s.25). En ønsker altså ikke være et objekt i eget liv, men er subjekt som påvirker andre og seg selv. Med utgangspunkt i fasesystemet kan det tenkes at det vil være nyttig å komme seg styrket ut av fasene for å bli en aktiv deltaker i egen utvikling og for å føle mestring.

Den femte og mest omveltende fasen ifølge Erikson er pubertetsfasen og utløper seg i alder 13-20. Her begynner en for alvor å merke forskjell i utvikling blant jevnaldrende individer. Som i andre deler av utviklingen er det naturlig at en utvikler den sosiale kompetansen i rykk og napp, og en skal ikke være for rask med å gjøre seg opp en mening dersom noen er litt senere i utviklingen enn andre. Dog i denne fasen begynner det å bli tydeligere hvem som har kommet svekket eller styrket ut av de tidligere fasene. Dette er fordi det er store fysiske og psykiske bevisstgjørelser omkring identitet versus rolleforvirring (Haugen, 2017, s.28). Da kan det være vanskelig, dersom en henger bak på fasene, å holde følge med de sosiale normene ettersom en ikke er sosialt utviklet slik fasene er lagt opp. Mellom 13-20 år er det mye som skjer både sosialt og psykologisk ved at en begynner å finne sin plass i vennegjengen, og det kan være utfordrende å balansere de ulike rollene fra hvilke sosiale arenaer en beveger seg i. For eksempel kan en ha en rolle som datter hjemme, men en annen rolle som venninne på skolen. Balansen mellom arenaene kan være utfordrende, og da kan det være at man oppfører seg annerledes ut ifra de verdiene som er gitt i kulturen på den sosiale arenaer. Kultur kommer vi mer inn på i punkt 2.2 nedenfor.

2.2 Vygotskijs sosialkonstruktivisme

Felles for konstruktivistiske retninger er synet på at kunnskap konstrueres og formes av individer selv. Den sosiokulturelle tilnærmingen bygger på tankegangen om at individer skal strebe og utvikle seg etter å bli selvstendige samtidig som de skal tilpasse seg samfunnets normer, lover, tradisjoner og verdier (Haugen, 2017, s.22) Slik har vi det blant annet i Norge, som forutsetter at det finnes rettigheter og plikter som bidrar til utviklingen. For eksempel er det lovpålagt at alle barn i Norge skal ha rett og plikt til å gjennomføre en grunnskoleopplæring (Haugen, 2017, s.22). Etter dette er barnet fritt til å velge hva en skal begi seg ut på, men da er målet at samfunnet og omgivelsene har vært med på å forme individet til å bli sosialt, mentalt og fysisk utviklet for å fungere både som et samfunnsmedlem og selvstendig individ.

Lev Vygotskij er formann for en retning kalt sosialkonstruktivismen, og anerkjenner blant annet hvordan kulturen har innvirkning på individets utvikling. I sosialkonstruktivismen skjer utvikling primært gjennom barnets samhandling med andre mennesker, og derunder internaliserer barnet kulturens redskaper og tenkemåter (Haugen, 2017, s.22). Med kultur menes det blant annet verdier, språk, sosiale handlemåter og trosoppfatninger. Dette kan vi se fra dagens samfunn at barn erverver kunnskap særlig fra sine nærmeste omsorgspersoner. Vygotskij la imidlertid også vekt på nærmeste utviklingszone som relevant for barns utvikling og tilsvarer den sonen han mener læringsforholdet er optimalt. Han mente her at utfordringene eller oppgavene som barnet settes ovenfor ikke burde være mer kompleks enn at løsningen finnes innenfor barnets nære utviklingszone. Sonen står for det området oppgaven blir for vanskelig å løse for barnet alene, men som en klarer med hjelp og veiledning av noen mer kompetente (Tetzchner, 2019, s.22-23). Hjelpen barnet får for å løse en slik oppgave kalles ofte for stillas og kan være en god metafor for virkeligheten.

3.0 METODE

3.1 Valg av metode

Den metoden en beslutter seg for å bruke i en oppgave er et redskap i møte med det vi skal undersøke (Dalland,2020, s.54). Metoden henviser til hvordan en skal gå i gang med å finne kunnskap, og i etterkant hvordan den kan etterprøves. Ettersom det finnes ulike

metoder en kan benytte seg av, velger en den metoden man velger foran en annen fordi en har en formening om at den metoden passer best til å fremvise problemstillingen en har på best tenkelig måte (Dalland, 2020, s.53).

Uavhengig av metodevalg er det viktig å være oppmerksom på hva en gjør underveis i prosessen. Dette er fordi når en er ferdig med oppgaven skal det endelige resultatet kunne etterprøves og vurderes. Det kan være at den metoden en har valgt ikke klarer å finne alt det en ønsker å undersøke, og derfor er det både nyttig og hjelpelig å være kritisk og redegjøre for eventuelle svakheter med metoden eller om det er noe annet som kan ha virket inn på det endelige resultatet (Dalland, 2020, s.56).

Hvorfor en velger en metode fremfor en annen avhenger av flere faktorer. En hovedfaktor er problemstillingen. Den gir deg et bilde på hva slags data du ønsker å finne ut av, og hvilke muligheter du har for å finne ut av det. Andre momenter som kan ha betydning for hvilken metode en ender opp med er oppgavens omfang og nivå, tidsperspektiv og metodeferdighetene til personen som skal forske (Dalland, 2020, s.193). Det viktigste er nok å ha en slags formening om hvordan oppgave en ønsker å skrive, og det kan dermed være oversiktlig å sette opp en plan for hele prosessen slik at prosjektet virker realistisk og gjennomførbart.

De ulike metodene blir ofte kategorisert som kvalitativ, kvantitativ eller litteraturstudie. Den kvantitative metoden gir data i form av målbare enheter, og anvendes når en ønsker å få et målbart tall på en studie eller en hypotese. Ved kvalitativ metode søker en mer etter noe abstrakt, som mening og opplevelser, og som ikke lar seg tallfestes (Dalland, 2020, s.54). I en litteraturstudie går en gjerne mer i dybden på en forskning eller kunnskap som allerede eksisterer, som jeg utdyper i del 3.2 etterfølgende.

3.2 Litteraturstudie som metode

I denne oppgaven har jeg valgt å bruke litteraturstudie som min forskningsmetode. Aveyard (2019) skriver at en litteraturstudie handler om å gjøre omfattende søk og tolke litteraturen som omhandler et tema eller spørsmål som en er interessert i å finne ut noe mer av. Da bruker en litteratur som allerede er forsket på og undersøkt, til å finne svar på sin egen fundering. En systematiserer ved å gjøre søk, samle inn sentrale punkter, vurdere den

og til slutt sammenfatte litteraturen (Støren, 2013, s. 16). Det krever grundig søking, og å analysere litteraturen slik at det blir mulig å få en ny innsikt. Videre fører det til en bedre forståelse av temaet da en setter litteratur opp mot hverandre og ser likheter og ulikheter.

Mitt mål med oppgaven er å opplyse ved hjelp av litteratur som omhandler hva traumer i barndommen kan forårsake. Jeg valgte litteraturstudie som metode fordi jeg mener den best kan hjelpe meg med å besvare oppgaven på best mulig måte. Fordelene med litteraturstudie er blant annet at jeg får tak i både bredde og dybde. Med det mener jeg at forskningsartiklene består av mange informanter, forskningen er gjort på forskjellige steder i verden som gir geografisk mangfold og det er ofte forsket over en lengre tidsepoke. Dybden får jeg imidlertid ved at forskerne artiklene er skrevet av, har anvendt kvalitativ metode som bringer mening og opplevelser inn i min studie. Imidlertid er det også fordi jeg har en formening om at for eksempel et intervju ville tatt mer tid enn det ville vært hensiktsmessig å bruke med tanke på disponering av tid ut ifra min problemstilling. Kvalitativ metode med intervju kunne på en annen side gitt meg en interessant sak med et dypere innblikk, og kunne vinklet oppgaven min på en annen måte. For meg ville det heller ikke vært lov å intervju barn eller sårbare personer, noe som gjorde at jeg følte at det ikke ville vært forsvarlig av meg som bachelorstudent å undersøke videre med en kvalitativ tilnærming.

Dersom jeg hadde valgt å anvende kvantitativ metode ville jeg kunne fått statistikk på det som var ønskelig å vite mer om. Jeg tror at det ville vært lite hensiktsmessig av meg å undersøke med en kvantitativ tilnærming ut ifra min problemstilling for den sikter mot den subjektive opplevelsestiden av et fenomen. Jeg ønsker og å få frem eksisterende forskning i dagens lys fremfor å komme med ny rådata. I denne oppgaven velger jeg dermed å forske på tre forskjellige artikler der de både kommer med likheter, men og faktorer som gjør at de kan fremstå ulike ut ifra synspunkt og vektlegging, og de representerer naturligvis alle sammen de store skillene fra person til person. Ved kvantitativ ville jeg for eksempel kunne fått svar på omfanget av hvor mange som preges av tidligere traumer, men ettersom jeg søker etter dybde og mening i ettervirkningene har jeg valgt av å bruke den litterære metoden til å se på ulike funn i eksisterende forskning. Med dette i bakhånd begrunner jeg valg av metode med at jeg tror ikke jeg ville fått de samme svarene ved å bruke kvantitativ- eller kvalitativ metode.

3.3 Datainnsamling

Søkene ble gjennomført fra 24.januar 2022 til 16. februar 2022 i databasen «oria». Søkene ble gjort både på norsk og engelsk ettersom målet var å finne vitenskapelige artikler fra fagfelleverderte tidsskrift.

Søkeprosessen begynte med at jeg brukte generelle ord som var relevant for problemstillingen min og prøvde å se hva som var mulig å etterforske videre. Ble inspirert da jeg fant noe som virket interessant, og noen ord som ble brukte hyppig i starten var «utviklingstraumer», «ettervirkning av traume» og «barn og unge». Fant etter hvert ut at jeg fant få artikler på norsk som var relevant for min oppgave, og valgte deretter å søke med engelske ord i databasen. Opplevde at dette ga større omfang av forskningsartikler og det ble dermed gjort systematiske søk på engelsk. «Trauma and its impact on children», «social competence» og «developmental trauma» var søkeord jeg brukte for å finne artiklene jeg valgte. For å snevre inn omfanget av treff og for å finne de artiklene som var mest relevant valgte jeg å bruke inklusjons- og eksklusjonskriterier.

3.3.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

For å avgrense søk slik at en ikke får opp alt for mange funn kan det være nyttig å bruke noen inklusjons- og eksklusjonskriterier. Inklusjonskriterier kan for eksempel være materialtype, språk og utgivelsesår, mens eksklusjonskriterier kan for eksempel være artikler som ikke er fagfelleverderte, da det er et av kravene for å skrive en litteraturstudie. Aveyard (2019) refererte til inklusjons- og eksklusjonskriterier som en hjelp til å finne den strategien som resulterer i at en finner søk relatert til det en faktisk vil vite noe om. I min oppgave har jeg forsøkt å skaffe meg best mulig innblikk ved å søke etter forskningsartikler med både kvantitativ og kvalitativ metode. Dette er både for min egen del ved å få en større helhetsforståelse, men også for å både få et statistisk bilde på hvor utbredt utviklingstraumer er, i tillegg til et innsyn i dybden på intervjudeltakernes egne opplevelse.

For å finne frem til artikler besluttet jeg meg tidlig for å bruke databasen Oria da jeg følte jeg traff på tilstrekkelig med relevante artikler, og at det ikke var nødvendig å anvende en annen database som jeg hadde sett for meg at jeg kanskje måtte før prosessen startet.

Valgte å benytte meg av funksjonen «avansert søk» i stedet for «enkelt søk» for å kunne avgrense mest mulig ettersom det er utallige med artikler inne på databasen. I starten kunne jeg sitte å bli kjent med databasen mens jeg fort erfarte at det lå enormt mange interessante artikler innenfor tema og skjønnte dermed at jeg måtte konkretisere en god del. Dermed avgrenset jeg søkeordene og tidsrommet til siste fem år som jeg ønsket å finne artikler fra. Jeg startet med en litt avansert teknikk ved at jeg søkte på lengre setninger som artiklene skulle inneholde. Ved å filtrere søket mitt med søkesetningene «how does developmental trauma affect a childs social competence», “childrens social development”, “impact of developmental trauma”, “socialization”, “adolescence” og “brain injury trauma”, samt avgrenset til et tidsrom fra de siste fem årene og til engelskspråklige artikler, fikk jeg opp 70 treff. Jeg valgte derfor å avgrense enda mer, og avgrenset i tillegg til kun artikler og fikk 30 treff.

Avgrensningene som ble gjort var grunnet at det skulle være artikler som passet best mulig til min problemstilling. 30 artikler var et til pass antall artikler som jeg følte var overkommelig å danne seg et overblikk på. Gikk inn på de forskjellige og leste sammendrag eller konklusjon, alt etter hva som var tilgjengelig. Plukket ut fire artikler som jeg merket meg som ekstra relevante ut ifra det jeg hadde gått gjennom. Etter nøyere gjennomgang var det kun en av de jeg følte var hensiktsmessig å bruke i min oppgave. Følgende artikkel var den jeg valgte fra dette søket:

1. Child Maltreatment, School Bonds, and Adult Violence: A Serial Mediation Model (Barboza & Siller, 2021)

Denne artikkelen valgte jeg for å se på koblingen av ulike faktorer, og om det har en direkte sammenheng mellom barndomstraumer og hvordan en fungerer i skolen.

For å finne de andre artiklene valgte jeg å søke mer direkte og avgrenset til søkesetningen «effect of child maltreatment», og «social competence» i tittelen til artiklene. Hittil hadde jeg søkt etter sentrale emner som artikkelen skulle inneholde, men nå søkte jeg direkte etter ord i tittel. Brukte erfaringene jeg hadde fra tidligere søk til inspirasjon i dette søket, og det var derfor jeg endte opp med de valgte søkeordene. «Child maltreatment» var et av ordene som stadig dukket opp under de tidligere søkene og jeg fant det som et viktig samleelement for traumatiske hendelser som jeg hadde lyst til å finne ut mer av. Med de samme

avgrensningene, men nye søkeord og avgrenset en av de til kun tittel, fikk jeg 23 treff. Jeg bladde gjennom alle, og skumleste over diskusjonsdelen i alle, og da var det et par av de som stakk seg ut. Jeg valgte derfor å ta med følgende artikler:

2. Direct and Indirect Effects of Maltreatment and Social Support on Children`s Social Competence Across Reporters (Miller-Graff, Howell, Martinez- Torteya & Grein, 2017)
3. The Legacy of Early Abuse and Neglect for Social and Academic Competence From Childhood to Adulthood (Raby, Roisman, Labella, Martin, Fraley & Simpson, 2019)

3.4 Analyse ved hjelp av en oversiktstabell

For at jeg enkelt kunne danne meg et overblikk over artiklene, og kunne se de i sammenheng med hverandre valgte jeg å lage en oversiktstabell. Dette var ekstra behjelpelig i starten da jeg skulle bestemme meg for hvilke artikler jeg ville bruke videre. Tabellen kan være en måte å sortere funnene på en oversiktlig måte, samtidig som det hjelper en å oppsummere alt i ett dokument (Aveyard, 2019, s.137). Aveyard (2019) påstår og at på denne måten kan en effektivt lese av ulikheter og likheter, i tillegg til kontrastene som dannes selv om hovedtemaet er noenlunde det samme.

En av kolonnene i tabellen er sentrale temaer, og omfatter viktige nøkkelord som kan oppsummere hovedessensen i artiklene. Som jeg nevnte i del 3.3.1 leste jeg effektivt gjennom konklusjonsdelen i artiklene før jeg bestemte meg for hvilke jeg ønsket å gå dypere inn på. På denne måten gjorde jeg en såkalt tematisk analyse ved å identifisere hva som er sentrale temaer i artiklene før jeg skrev det inn i tabellen (Aveyard, 2019, s.142). Ved å benytte seg av litteraturstudie som metode får man et helt særegent innblikk i ulike artikler, men også en større forståelse rundt temaet til sin egen problemstilling ettersom en sammenligner, og setter de opp med hverandre i stedet for å se på de hver for seg (Aveyard, 2019, s.138). Ved å sette analysen inn i en oversiktstabell som nedenfor (tabell 1), får jeg både innblikk i hva de enkelte artiklene består av, hvilke metoder det er blitt brukt, samt se hva som går igjen i de forskjellige artiklene.

Tabell 1:

Navn og år	Tittel	Formål	Metode	Respondenter	Alder	Sentrale temaer
Barboza & Siller, 2021	Child Maltreatment, School Bonds, and Adult Violence: A Serial Mediation Model	Å undersøke koblingen mellom CPA (Child physical abuse) og sosiale relasjoner på skolen, og mellom CPA og foreldrevold.	Longitudinell kohortstudie, med oppfølging fra ungdom til voksen.	1333 som fullførte hele studiet, ca. like mange gutter og jenter	16 første gang, 22 ca. Andre gang	Barnemishandling, sosiale relasjoner og skolemestring
Miller-Graff, Howell, Martinez-Torteya & Grein (2017)	Direct and Indirect Effects of Maltreatment and Social Support on Children`s Social Competence Across Reporters	Å undersøke direkte og indirekte effekter av mishandling på barns sosiale kompetanse. I tillegg er formålet å se på hvordan sosial støtte kan virke fremmende.	Longitudinell studie fra 0-20 år på 5 forskjellige geografiske området i USA	783 barn som fullførte studien,	Dataen er fra 8 og 12- års alder.	Sosial støtte, resiliens, barnemishandling, omsorgssvikt, barns utvikling, sosiale ferdigheter og sosialisering

Raby, Roisman, Labella, Martin, Fraley & Simpson, 2019	The Legacy of Early Abuse and Neglect for Social and Academic Competence From Childhood to Adulthood	Å undersøke den prediktive betydningen av tidlig misbruk og omsorgssvikt for et individs sosiale og akademiske kompetanse over tre tiår.	Studien brakte en tidligere longitudinell studie som samlet data over tre tiår etter 1975- 1977.	267 mødre under fattigdomsgrensen og som mottok prenatale tjenester fra offentlig helsetjeneste, informasjonen om deres barn er hovedpersonene i studien	0-30 år	Barnemishandling, omsorgssvikt, sosiale ferdigheter, sosial interaksjon, interpersonlige relasjoner og akademiske evner
--	---	--	--	---	------------	--

3.5 Presentasjon av forskningsartiklene

Jeg skal nå presentere artiklene ved å gi et kort sammendrag av samtlige artikler. I sammendragene er det lagt vekt på hovedtemaene som jeg fant særlig relevant for denne oppgaven.

Artikkel 1: *Child Maltreatment, School Bonds, and Adult Violence: A Serial Mediation Model* av Barboza & Siller (2021)

Sammendrag: I denne artikkelen ble det undersøkt sammenhengen mellom å oppleve barnemishandling som ung og mulighetene for å vedvare voldelig atferd i voksen alder. Imidlertid ble også koblingen mellom barnemishandling og sosiale bånd på skolen undersøkt, og hvilke parallelle effekter den ervervede sosiale kompetansen kunne bidra til. Som bakgrunn for dette blir det trukket inn at dersom en opplever mishandling som ung forsterker det vold som en normativ og akseptabel reaksjon på en konflikt (Barboza & Siller, 2021, s.24). Metoden som ble brukt var en longitudinell studie over tre såkalte bølger der de til slutt satt igjen med 1333 deltakere på siste bølge. Omsorgssvikt og fysisk mishandling som skjedde før barnet gikk i 6.klasse ble retrospektivt analysert i 3.bølge (Barboza & Siller, 2021, s.10). Funnene viser at det er en viss sammenheng mellom barnemishandling og skolesituasjon ved at fysiske misbrukte barn har en redusert evne til å være engasjert i og koblet til skoleaktiviteter. Sammenlignet med barn

som ikke opplevde traumer før 6.klasse er det mer sannsynlig at de som opplever det vedvarer voldelig atferd og dermed flere ringvirkninger senere i utviklingen. I tillegg fant studien at både ADHD og depressive symptomer begrenser evnen til å etablere sosiale bånd på skolen.

Artikkel 2: *Direct and Indirect Effects of Maltreatment and Social Support on Children's Social Competence Across Reporters* (Miller-Graff, Howell, Martinez- Torteya & Grein, 2017)

Sammendrag: Denne artikkelen hadde som formål å undersøke rollen til mishandling av barn og påfølgende utviklingsrisiko og fremmede faktorer på barns sosiale kompetanse. Artikkelen har valgt å se på hvordan sosial støtte og sosial kompetanse er medvirkende til resiliens og også hvordan sosial kompetanse er en sentral del av barns utvikling. Funnene i artikkelen tar for seg konsekvensene av mishandling og hvordan det særlig kan føre til tilpasningsproblemer (Miller-Graff et al., 2017, s.11.) Tilpasningsproblemer blir evaluert som en risiko til å sette barnet i fare for lav sosial kompetanse. I tillegg iletter forskerne sosial støtte fra omsorgsgiver og barn en viktig rolle som særlig betydningsfullt for senere barnesosial kompetanse. Funnene blir sammenlignet med eksisterende forskning og det blir sentralt at den nåværende studien poengterer at barn i risiko, enten på grunn av miljøfaktorer eller mentale lidelser, kan bli plassert i en utviklingsrisiko-retning som påvirker deres evner til å utvikle sterk sosial kompetanse (Miller-Graff et al., 2017, s.8).

Artikkel 3: *The Legacy of Early Abuse and Neglect for Social and Academic Competence From Childhood to Adulthood* (Raby, Roisman, Labella, Martin, Fraley & Simpson, 2019)

Sammendrag: Denne artikkelen undersøker om misbruk og omsorgssvikt i løpet av et barns fem første leveår har falmende eller varige konsekvenser for sosial og akademisk kompetanse de neste tre tiår. Den nåværende studien benyttet seg av en tidligere forskning på en longitudinell studie av 267 mødre som befant seg under fattigdomsgrensen og som mottok støtte fra offentlige tjenester, og der barnet hadde en såkalt uønsket omsorg de fem første leveårene (Raby et al., 2019, s.5). Funnene i studien ble støttet av tidligere forskning ved at barn som opplever overgrep eller

omsorgssvikt i de fem første leveårene blir assosiert med vansker med jevnaldrende og manglende skoleresultater. I tillegg viste Raby et al. (2019) at informantbarna hadde langvarige assosiasjoner med mindre engasjement og involvering i romantiske forhold, og lavere utdanningsnivå. Studien påpeker i innledningen at det på verdensbasis er cirka 23% av jordas befolkning som rapporterer om å ha opplevd fysisk mishandling, og at det dermed er en verdensomfattende utfordring særlig ved at man i nyere forskning finner at det i tillegg til kognitive konsekvenser også går ut over sosial fungering (Raby et al., 2019, s.1).

3.6 Studiens troverdighet

For å kunne stole på produktet som blir levert er det visse kriterier som må være oppfylt. Dalland (2020) mener at pålitelighet er at av kriteriene for kvalitet i forskning, og som må være til stede for at en skal kunne tro på det som blir skrevet.

For å skrive en fagtekst er det naturlig å benytte seg av kilder. Dette er både for å bygge opp det en selv skriver og for faglighetens skyld ved oppgaven. Når en velger ut hvilke kilder man bruker former det oppgaven i en retning, og det er dermed viktig å være kritisk til utvalget av kilder. Dalland (2020) mener det finnes to sider ved kildekritikk. Den første handler om å finne frem til den litteraturen som best egner seg til egen problemstilling, altså litteratursøking. Den andre omhandler det å evne å redegjøre for den litteraturen en har valgt, for eksempel gjennom å begrunne hvor en har funnet det og hvorfor en valgte akkurat den kilden. Det første steget for kildekritikk er å finne ut om det som står er sannhet (Dalland, 2020, s.143).

Jeg vil påstå at jeg i denne oppgaven har gjort et grundig arbeid med å finne artikler ved å bruke inklusjons- og eksklusjonskriterier som har hjulpet meg med å besvare problemstillingen med på best mulig måte. Jeg har valgt ut tre fagfelleverderte artikler som jeg mener belyser oppgaven min på en hensiktsmessig måte. Før jeg kunne falle til ro på de spesifikke artiklene var det sentralt å være kildekritisk, blant annet ved å avgrense tidsperspektivet, for å finne artikler som var oppdatert ettersom det er et dagsaktuelt tema. Bakgrunnen for valget mitt av å ta med den psykososiale teorien til Erikson og Vygotskijs sosialkonstruktivisme er at de er grunnmurene for hva som skal til for å få en positiv sosial

utvikling fra fødsel, og tar i tillegg for seg hva som kan være motpolen til den positive utviklingen.

4.0 PRESENTASJON AV FUNN

I dette kapitlet skal jeg gå nærmere inn på artiklene og presentere de mest relevante funnene som skal anvendes i analysen i neste kapittel.

4.1 Tilpasningsvansker

I artikkel 2. av Miller- Graff et al. viser et av funnene via foreldrerapportering at en direkte effekt av omsorgssvikt og barnemishandling er tilpasningsvansker for barn traumatisert før fylte åtte år. Dette var den første hypotesen i studien, som ble støttet av funn: «Given the high level of risk posed by exposure to maltreatment, we anticipated that number of CPS reports would directly predict higher levels of child adjustment problems (at age 8)» (Miller- Graff et al. 2017, s.8).

I artikkelen kommer det altså frem at på grunn av det høye risikonivået det er av å bli utsatt for omsorgssvikt før man har fylt 8 år, vil det være sannsynlig at en direkte effekt er høyere nivåer av tilpasningsvansker blant de barna.

Artikkel 3. av Raby et al. (2019) støtter sannsynligheten om at tidlige traumatiske opplevelser og senere tilpasningsvansker er i samsvar. Artikkelen hevder å ekspandere tidligere forskning og forståelsen av utviklingsmessige konsekvenser som spirer ved omsorgssvikt (Raby et al., 2019, s.14).

Artikkel 1. av Barboza & Siller (2017) finner at emosjonell og atferdsmessig tilpasning er kritisk for prososiale utfall, og at det bør være fokus på å tilrettelegge for barn med voldelig atferd ved å koble de til aktiviteter og bygge relasjoner.

4.2 Sosial utvikling

Artikkel 3 av Raby et al. (2019) finner at omsorgssvikt er en indikator for lavere sosial kompetanse på hvert alderstrinn. Den sosiale utviklingen blir blant annet preget ved vanskeligheter med mellommenneskelige relasjoner og involvering i romantiske forhold.

Miller-Graff et al (2017) undersøkte både direkte og indirekte effekter av omsorgssvikt og mishandling av barn, og fant at den sosiale utviklingen blir påvirket på en indirekte måte. Tilpasningsproblemene som kan sies å være en direkte effekt av motgang, påvirker videre den sosiale kompetansen. Artikkel 2. av Miller-Graff et al. (2017) antyder at den sosiale utviklingen kan hemmes av tilpasningsproblemer, og fremmes ved beskyttende faktorer som for eksempel støttenettverk.

Funnene i artikkel 1. av Barboza & Siller (2021) viser at effektene av traumer på sosial utvikling erverves ved mer indirekte faktorer. Imidlertid nevner artikkel 1. noen mulige mentale og sosiale effekter ved traumatiske opplevelser: «Research suggests that children who are physically abused and/or neglected may be at greater risk of traumatic brain injury, under stimulation, malnutrition and dysregulation of biological stress responses» (Barboza & Siller, 2021, s.25). Her blir traumatisk hjerneskade, understimulering og dysregulering tatt opp som sentrale følger av traumer. Artikkelen betegner det som alarmerende konsekvenser som kan være tegn på alvorlig omsorgssvikt og predikerer negativ utvikling både mentalt og sosialt.

4.3 Akademisk utvikling

Funnene i artikkel 1. av Barboza & Siller (2021) viser at akademiske resultater og skoleengasjement har en sentral rolle i om voldelig atferd er vedvarende eller ikke. I tillegg kobler Barboza & Siller (2021) skoleengasjement, skoletilknytning og skoleprestasjoner sammen som en årsakskjede.

Parallel meditation analysis revealed that academic achievement mediates the relationship between CPA and violence persistence, whereas serial mediation uncovered a significant causal chain between school engagement, school connectedness, and school achievement. (Barboza & Siller, 2021, s.24.)

I artikkel 3. Av Raby et al. (2019) finner vi en sammenheng mellom tidlig omsorgssvikt og lavere akademiske prestasjoner. Funnene støtter tidligere forskning angående assosiasjonene mellom å oppleve omsorgssvikt før fylte fem år og vanskeligheter med jevnaldrende og dårligere prestasjoner på akademiske tester i barne- og ungdomsårene.

Consistent with prior research (Cicchetti & Toth, 2016; Gilbert et al., 2009) abuse and neglect during the first 5 years of life was associated with difficulties with peers and poorer performance on tests of academic achievement during childhood and adolescence. (Raby et al., 2019, s.14.)

Artikkel 2. av Miller- Graff et al., (2017) fokuserer i større grad på effekten av traumer på den sosiale utviklingen fremfor akademisk utvikling, men forklarer innledningsvis at de regner akademisk kompetanse som en underkategori, og medvirkende faktor for positiv sosial utvikling.

4.4 Varig effekt

For å kunne forstå kompleksiteten av ettervirkninger og reaksjoner etter traumer vil jeg ta for meg om forskningsartiklene ser på det som en sannsynlig varig eller falmende effekt. I artikkel 3. av Raby et al. (2019) viser funnene at det å oppleve omsorgssvikt eller mishandling før en har fylt åtte år har en varig effekt på både den sosiale og akademiske utviklingen. Det betyr at traumatiseringens påkjennelse setter spor i individet og påvirker i ulik grad også i voksen alder.

Dette er en tendens som vi også ser i artikkel 2 av Miller Graff et al. (2017) ved at det konstateres at barn som er i risiko av ulike grunner, kan plasseres i en risikobane som i stor grad påvirker evnen til å utvikle god sosial kompetanse. Miller Graff et al., (2017) viser videre til de indirekte parallelle effektene som vi skal gå i dybden på i et senere kapittel.

Som de to andre artiklene er også 1. artikkel enig i hvorvidt effektene av traumatisering er varig eller ei. Artikkel 1. av Barboza & Siller (2021) henviser særlig til den voldelige og utagerende effekten av traumatisering som funnene viser vedvarer i voksen alder. Det vil si at de utvalgte artiklene er overens med at effektene av traumatisering i løpet av de åtte første leveårene vil sannsynlig vare utover barndommen. Altså, forskningsartiklenes funn viser at dersom omsorgssvikt er til stede før barnet er fylt åtte år vil det med stor sannsynlighet prege barnet sosialt, mentalt og akademisk i ungdomstiden og som voksen.

4.5 Resiliens

To av artiklene fremholder faktorer som gir motstand for ettervirkninger av traume og belastende hendelser i løpet av livets fem første år. Helmen Borge (2010) beskriver begrepet som det å fungere godt psykososialt til tross for at barnet lever i risikofylte omsorgsmiljø.

Artikkel 1. av Barboza & Siller (2021) undersøkte blant annet koblingen mellom barnemishandling og skolefaktorer som sosiale bånd og relasjoner. De fant at ungdommer som føler på en tilknytning eller en form for bånd til skolen har ervervet motstandsdyktighet mot å utøve kriminelle handlinger eller utøve vedvarende vold i voksen alder (Barboza & Siller, 2021, s.7). I modellen deres trekker de blant annet frem skoleengasjement derunder oppmerksomhet, interesse og investering som viktige faktorer for å kunne føle på forbindelse til skolen. Trygghet, glede og rettferdighet er faktorer som blir trukket frem som bærekraftige videre og som kan bidra til sosial og akademisk utvikling.

Artikkel 2. av Miller-Graff et al. (2017) undersøkte den fremmede rollen til sosial støtte av både jevnaldrende og omsorgspersoner. Funnene bekreftet tidligere forskning ved å støtte hypotesen om at omsorgspersonens- og barnesosialt støttenettverk er en fremmede faktor for barns sosiale kompetanse, selv i alvorlig motgang (Miller-Graff et al., 2017, s.9). I tillegg fra tidligere forskning fant Miller-Graff et al (2017) antydninger til at nøkkelmedlemmer av barns sosiale nettverk også kan gi direkte fordeler for barns motstandsdyktige funksjon.

I motsetning til de andre artiklene, har artikkel 3. av Raby et al. (2019) ikke brukt ordet resiliens i forskningen sin. Imidlertid indikerte funnene deres at de tidlige opplevelsene av traumer og omsorgssvikt ikke utelukkende bestemmer utfallet i utviklingen, da det er flere faktorer som spiller inn. De trekker inn flere risikofaktorer som at senere opplevelser av omsorgssvikt også har assosiasjoner til sosial og akademisk mistilpasning (Raby et al., 2019, s.14). Forskningen som blir anvendt i artikkel 3 fant assosiasjoner mellom tidlig mors sensitivitet og akademisk suksess. Dette støttes ikke i den nåværende studien. Derimot forklarer artikkel 3 at det behøves å ta uavhengige prøver i neste studie for å

evaluere de potensielle varige effektene av tidlig mors sensitivitet og tidlig misbruk og omsorgssvikt (Raby et al., 2019, s.15).

5.0 ANALYSE

Utviklingen av sosial kompetanse er ifølge Schulz (2016) en av de viktigste utviklingsoppgavene et barn har. Videre mener han at allerede nede i førskolealder, altså i Eriksons fase en, to og tre er barnet i gang med å søke egne vennskap og danne sosiale relasjoner (Shultz, 2016, s.287). Akademisk og sosial utvikling går på mange måter hånd i hånd og de kan ses på som gjensidig påvirkende. Dersom et barn tidlig evner å snakke kan det hende en kommer mer effektivt i kontakt med andre, der kommunikasjon med andre videre dekker de sosiale behovene. Med dette i minne kan det tenkes hvor viktig og til dels avgjørende del av utviklingen som foregår i barnets første leveår. Det er et hav av valg og situasjoner barnet kommer opp i allerede før en har begynt på skolen. Dermed er omsorgspersonens evne til å regulere, tilpasse og utøve omsorg for barnet en avgjørende del av utviklingen (Erikson, 2000, s.23). Fokuset i denne oppgaven har vært på omsorgssvikt og traumatiske opplevelser før barnet har fylt 8 år. Artikkene har dette som utgangspunkt, men har tatt målinger på ulike alderstrinn og vi har dermed et bredt spekter med funn/data å bruke. Nå skal vi se på ringvirkningene av traumatisering og hvor komplekst det kan utartes ved å dykke videre fra forrige kapittel. Avslutningsvis skal vi se på muligheten for resiliens og hvorvidt enkelte barn viser tendens til positiv utvikling tross risikofaktorer til stede.

5.1 Manglende tilpasningsevne

Etter å ha sammenfattet funnene i alle artikkene var det interessant å se hvordan spesielt to av de trakk frem tilpasningsvansker som en direkte effekt av omsorgssvikt. Videre skriver artikkene om at det er tilpasningsvansker som senere påvirker den sosiale og akademiske utviklingen på forskjellige måter. Jeg velger å se på tilpasningsvansker som utfordring med å finne sin plass og utfolde seg på ulike arenaer, i tillegg til at det kan være mentalt utfordrende med mye indre uro. Dersom en føler at en passer inn et sted, gir det en følelse av trygghet, motsatt dersom en føler seg utilpass kan det gi en følelse av usikkerhet og vanskeligheter med å finne rollen sin. Vi er nødt til å koble årsakene og virkningene av omsorgssvikt opp mot tilpasning for å forstå hvorfor dette påvirker sosial utvikling.

Tilpasning er relevant for barn helt ned i småbarnsalder, og videre gjennom livets gang. Dette kan sammenlignes med Eriksons psykososiale teori som omhandler menneskets utvikling som en livslang oppgave. I starten av livet vil en enten bygge seg opp en tillit eller mistillit til verden og andre mennesker. Graden av tillit til omverdenen danner på mange måter grunnlaget for hvordan en forventer å bli behandlet og behandler andre deretter ettersom det er slik en er tillært allerede fra sitt første leveår. I alle artiklene kommer det frem at omsorgssvikt og belastende hendelser overført på barnet av de som anses å være barnets primære omsorgsgiver er til stede før barnet har fylt 8 år. Ettersom omsorgssvikt ikke anses for å være et engangstilfelle tar vi utgangspunkt i at dette har foregått over tid og muligens hele det lille livet. Artikkel 2. av Miller- Graff et al. (2017) snakker om denne formen for risiko som er av å bli utsatt for omsorgssvikt. Dette kan tenkes er både på bakgrunn av påkjenningen av å bli psykisk og fysisk mishandlet, men også at det skjer over tid og av ens nærmeste omsorgspersoner. På bakgrunn av dette kan vi se omsorgssvikt som en potensiell faktor til at barnet erverver mistillit til andre mennesker i følge Eriksons teori. Dersom en ikke stoler på andre mennesker kan dette vanskeliggjøre sosiale relasjoner fordi barnet har ervervet negative assosiasjoner med å være i samspill med særlig voksenpersoner. På en annen side kan det også argumenteres på bakgrunn av den direkte effekten, om at traumer ikke vil gå utover barnets sosiale kompetanse dersom barnet mestrer tilpasningen. Dette avhenger blant annet om barnet har beskyttelsesfaktorer i miljøet sitt som kan bidra til en positiv utvikling selv med mange risikofaktorer.

Tilpasningsvansker viser seg på flere måter, og ifølge artikkel 1. av Barboza & Siller (2017) er det et stort behov for tidlig intervensjon for de gjeldende barna.

Tilpasningsvansker kan for eksempel vises gjennom utøvende voldelig atferd. I slike situasjoner kommer volden som et uttrykk på at barnet har indre uro og utfordringer som de ikke evner å behandle på egenhånd. Det kan være vanskelig for barnet eller ungdommen å vite hvordan en skal oppføre seg ettersom de indre arbeidsmodellene en har lært hjemme ikke stemmer overens på andre sosiale arenaer. Dersom barnet har sett og opplevd vold i hjemmet, forsterker det vold som en normativ og akseptabel reaksjon på en konflikt (Barboza & Siller, 2021, s.24). Her kan vi trekke inn Vygotskijs sosialkonstruktivisme og poengtere hvordan barnet internaliserer foreldrenes verdier, handlinger og væremåter i stor

grad i ung alder. Et barn som ikke har slik kjennskap til vold vil på sin side forsøke å unngå vold som en konfliktløsning, og heller bruke andre metoder. I den norske skole er det nulltoleranse for vold, og en lærer tidlig på skolen at en skal si ifra til en voksen eller bruke verbale ferdigheter for å ordne opp i konflikter. Dette kan være utfordrende for et barn med mye indre uro og som har adaptert den voldelige atferden til omsorgspersonene. Tilpasningen på skolen blir forvirrende for en som har en tillært forståelse av hvordan en løser konflikter, som ikke stemmer overens med de normene som er på skolen. For barnet kan det bunne i at det er mangel på kunnskap om hvordan regulere følelsene sine. Dette er derimot ikke barnets oppgave å lære seg selv, men større grad miljøet rundt barnet sitt ansvar. På en side er det viktig at barn forstår regler og at det ikke er lov med voldelig atferd mot andre barn, men som voksenperson og sosialarbeider vil det være nyttig å forsøke å se bak atferden og møte barnet der det er mentalt, i stedet for å være streng og snakke ovenfra og ned mot barnet. På en annen side kan det å aktivisere, og bidra til å bygge relasjoner til jevnaldrende være byggesteiner på veien for å forebygge blant annet vedvarende voldelig atferd.

5.2 Effektenes ringvirkninger

I presentasjonen av funnene fant vi en forenlig forståelse om at omsorgssvikt preger den sosiale utviklingen på flere måter. Felles for artiklene var at de mente at omsorgssvikt og traumatisering har en indirekte effekt på sosial utvikling. Det er dermed den direkte virkningen av traume, i dette tilfellet tilpasningsvansker, som berører den sosiale utviklingen. Hvordan barnet takler tilpasningsvanskene avhenger av blant annet personlige egenskaper ved barnet og kvalitet på støttenettverk, og virker inn på hvordan barnet beveger seg på sosiale arenaer. Når alt kommer til alt, er det ikke funnet en direkte signifikant tråd mellom omsorgssvikt og hvordan det påvirker sosial utvikling. Likevel er det funnet en indirekte kobling gjennom de nevnte tilpasningsvanskene. Med utgangspunkt i det store omfanget av faktorer som spiller inn på utviklingen kan det tenkes at det er nettopp derfor at forskerne ikke fant den umiddelbare linkingen mellom traume og sosial utvikling. Dette er en interessant for meg å observere fordi det vil hjelpe meg som sosialarbeider senere. Med det mener jeg at det tilfører en kunnskap som gjør at jeg kommer til å være nysgjerrig på hva som ligger bak atferden før jeg konkluderer med hvorfor noe er slik det er. Dette er spesielt i situasjoner der jeg erfarer barn med en særegen

oppførsel eller atferd som ikke er så enkel å forstå, og der jeg er nødt til å bruke meg selv og mine verktøy for å nå inn til barnet.

5.2.1 Hemmer sosial utvikling på sikt

En sentral faktor vi kan trekke ut av funnene omhandler hvorvidt effektene er varige eller ei. Vi finner at samtlige artikler er overens om at effekten av traumer er varig. Det vil si at påvirkningen på den sosiale kompetansen når barnet er åtte år, fortsetter også i senere voksen alder. Artikkene legger ulik vekt på hva som vedvarer, i og med at forskerne naturligvis ønsket å fordype seg i forskjellige ting. Artikkel 3. av Raby et al. (2019) var artikkelen som la størst vekt på hvor vedvarende effekten er på sosial utvikling, da de forsket på om effekten av omsorgssvikt vedvarte over tre tiår. Ettersom funnene viser at omsorgssvikt er en indikator for lavere sosial kompetanse på hvert alderstrinn kan vi tenke oss de potensielle enorme konsekvensene som kan være om tre tiår. Vi kan anta at det å bli utsatt for omsorgssvikt før en har fylt 8 år er en robust brems for utvikling av selvet og som samfunnsmedlem på bakgrunn av mangel på omsorg og trygghet. Behovene en har som barn er viktige byggesteiner for utviklingen i følge Eriksons stadieteori der blant annet anerkjennelse og behov av kjærlighet går under trygghet og tillit. Dersom barnet ikke har opplevd omsorg og kjærlighet i tilstrekkelig grad ut fra egne behov kan det hemme individet i voksen alder når en eventuelt får egne barn. En overfører sin egen måte å bli oppdratt på, til neste generasjon. På sikt vil dette kunne erverve seg til en ond sirkel dersom oppdragelsesstilen går fra generasjon til generasjon både for individet selv og for samfunnet.

Hvis vi tar utgangspunkt i fase 4 av Erikson finner vi at behov for venner og det sosiale presset vil dukke opp i større grad enn før. Barnet begynner på skolen og mulighetene for stimulus fra forskjellige sosiale arenaer erverves. Hvor vidt barnet deltar i sosiale samspill avhenger til dels av hvilken respons barnet har fått etter tidligere deltakelse, særlig fra foreldre eller andre nære omsorgspersoner. Dette utgjør en del av barnets sosiale kompetanse og formes til indre arbeidsmodeller som barnet tar med seg i senere sosiale settinger. Imidlertid er skolen en arena som kan være både beskyttende og risiko for barnet. Med dette menes at dersom barnet evner å tilpasse seg etter de gjeldende normene på skolen, er det mulighet for at barnet får en positiv utvikling tross omsorgssvikt i hjemmet. Skolen kan også være en ressurs for at omsorgssvikt kan bli oppdaget, og muligheten for å

skape trygghet rundt barnet øker. Dersom barnet på den andre siden ikke mestrer de normene ut ifra hva en har i bagasjen fra de tidligere fasene kan det være en hemmende faktor for barnet, og muligens gi en følelse av å ikke strekke til. Spesielt for denne fasen er at barnets selvfølelse og selvtillit blir dannet, og som regnes som viktige byggesteiner for det å utvikle seg sosialt videre. Dersom et barn i en alder av åtte år har dårlig selvfølelse eller ikke føler på tilhørighet til skolen vil dette være faktorer som bidrar til den varige effekten. Ut ifra funnene og teorien vi har analysert kan vi tenke oss at dette barnet før fylte 30 år vil ha utfordringer med å få seg venner, utvikle seg selv og finne sin plass i verden.

5.2.2 Akademiske prestasjoner

Med utgangspunkt i funn vedrørende trivsel på skolen kan vi ta for oss hvordan dette har innvirkning på akademiske prestasjoner. Det er ingen hemmelighet at sosial og akademisk utvikling på mange måter går hånd i hånd. Hvordan man har det hjemme før og etter skolen vil på en eller annen måte gå utover humør og deltakelse på skolen. For voksne kan en også trekke paralleller til hvordan hjemmesituasjonen påvirker jobbhverdagen. Alle artiklene var overens i at omsorgssvikt er en prediktor for lavere akademiske prestasjoner, og resultater på skoletester har innvirkning på den sosiale utvikling. Altså, vi kan dra tråder frem og tilbake og se at de har gjensidig påvirkning på hverandre. På en side kan et barn som opplever omsorgssvikt få gode resultater på skolen, som kan hemme prediktiv negativ utvikling. De gode resultatene kan for eksempel komme av personlige egenskaper ved barnet, en lett og lærevillig hjerne eller andre faktorer i miljøet som gjør at barnet evner å tillære seg akademisk kunnskap tross vanskelige hjemmeforhold. På en annen side kan belastningssituasjon og påfølgende svekket konsentrasjonsevne føre til at barnet får lavere skolerresultater, og vil noe sannsynlig fremme den negative utviklingen både akademisk og sosialt. Angående den sosiale utviklingen vil den kunne bli preget fordi lavere akademiske resultater også går utover mestringsfølelsen som ifølge Erikson er prinsipiell å føle på tidlig i utviklingen.

5.2.3 Mellommenneskelige relasjoner

I artikkel 3. av Raby et al. (2019) tar de opp utfordringen med å danne mellommenneskelige relasjoner som en av effektene av omsorgssvikt:

In contrast, the findings from this study indicate that early abuse and neglect, which represent more severe disturbances in children's early caregiving relationships and can occur in more varied situations have robust enduring implications for individuals' later success in interpersonal relationships (Raby et al., 2019, s.15).

I en slik situasjon vil det for de det gjelder være utfordrende å samhandle med andre mennesker og tilpasse seg sosiale settinger. Sperren som dukker opp og vanskeliggjør evnen til å bygge relasjoner til andre bunnar i de tidlige opplevde situasjonene. Kanskje har individet fra fødsel av blitt møtt med motstand fra omsorgspersoner som ikke har evnet å gi barnet de behovene en har tidlig i utviklingen. De behovene som blir dekket eller ikke, blir på mange måter byggesteiner for videre fungering og utvikling.

Sosialkonstruktivismen mener at læring skjer i samhandling med mennesker. Fra et slikt perspektiv kan det tenkes at barnet dermed vil få en negativ utvikling dersom en ikke evner å samhandle med andre mennesker. Samhandling og kontakt med andre mennesker er en stor del av det å fungere i samfunnet, og grunnleggende for å hevde seg som samfunnsmedlemmer som jo er målet ifølge sosialkonstruktivismen. De tidlige vonde opplevelsene med primære omsorgspersoner gjør at barnet ifølge Eriksons psykososiale teori har bygget seg opp en mistillit til andre voksenpersoner, og vil dermed kunne hemme barnets vilje og evne til interaksjon med senere eventuelle voksenpersoner.

En stor del av sosial utvikling handler om hvordan en fungerer i samspill med andre og evnen til å regulere seg deretter. For å kunne bygge relasjoner både med jevnaldrende og voksenpersoner er det viktig å kunne regulere seg etter den andre uavhengig av alder. Evnen til empati blir trukket inn i artikkel 1. av Barboza & Siller (2021) som en av ferdighetene for å evne regulering. Da er det snakk om følelsesmessig regulering ved å møte den andre personen der en er mentalt. Dette kan være utfordrende for enhver, men spesielt utfordrende er det for et barn som har vokst opp med omsorgssvikt. Dette fordi de personene som er forventet å trøste barnet når det er lei seg, er de som har utført handlingen mot barnet. Det skaper en forvirring for barnet, og det kan være vanskelig å vite hvordan en skal reagere dersom en ikke blir møtt følelsesmessig av de nærmeste omsorgspersonene. Etter hvert som disse følelsene gjentar seg kan det bidra til en likegyldighet for barnet dersom en gang på gang opplever å ikke bli sett. I et langsiktig perspektiv kan dette være hemmende for den sosiale utviklingen dersom en har en likegyldig holdning til livet. Som vi ser i funnene i artikkel 1. av Barboza & Siller (2021)

er det stor risiko for understimulering og mangel på regulering av biologiske stressresponser. Eriksons perspektiv på utvikling inkluderer også stimulering og regulering som to begreper i fasene sine som han mener er underliggende for å få en god utvikling.

5.3 Hvorfor falmer ikke effekten?

Hypotesen om en varig effekt, og funnene om at tidlige omsorgsopplevelser utøver en vedvarende innflytelse på etterfølgende tilpasning, er noe utvidende i forhold til tidligere forskning som har hatt mer fokus på akademiske prestasjoner. Raby et al. (2019) presiserer den gradvis økende erkjennelsen i verden om at omsorgssvikt er en alvorlig trussel mot helsen og velvære til enkeltpersoner, familie og samfunn. Spørsmålet om hvorfor effekten av traumer er varig finner jeg av stor betydning for å sette lys på kompleksiteten og utfordringen med traumebehandling. Som vi har sett på i denne teksten er det sentralt å sette tilpasningsvansker frem i søkelyset. Hvorfor barn som opplever omsorgssvikt, senere erverver vansker med å finne sin plass, og utfolde selvet i sosiale settinger er interessant å reflektere over. Her finner jeg det vesentlig å trekke frem arv og miljø som knutepunkt. Arv på sin side representerer foreldre man blir født av, som i mange tilfeller er de første en føler tilknytning til, som en arver personlige egenskaper av, og ikke minst utseende av. Arv gjør at man ligner, både personlig og utvendig. Ut ifra et psykososialt perspektiv vil de første omsorgspersonene forme individet i størst grad i løpet av de første leveårene. Den biologiske arven en fødes med er med på å bygge veien videre for senere utvikling. Dette utgjør sårbarheten med hvem som er barnet første omsorgspersoner og deres personlige arv og egenskaper. Miljøet på sin side er med på å virke inn på de arvelige effektene. Barnets sosiale nettverk, foreldrenes nettverk, og andre faktorer i miljøet er med på å forme barnet i like stor grad som arven. Jeg vil trygt påstå at det sjeldent er snakk om kun arv eller miljø.

Effekten av traumer før individet er 5-8 år vil trolig være på bakgrunn av at den enorme påvirkningen arv og miljø har på barnet i løpet av de første leveårene. Ut ifra den enorme risikosituasjonen det er å oppleve omsorgssvikt vil det være behov for flere beskyttelsesfaktorer for å kunne veie opp. Dette er om mulig fordi den arvelige delen er såpass omfattende og ofte følger en person livet ut. I tillegg kan det være vanskelig for et barn å komme seg ut av et negativt sosialt miljø, dersom en ikke har den sosiale kompetansen det trengs for å ferdes uavhengig av foreldre eller nære omsorgspersoner. Sosialkonstruktivismen legger til grunn for at barnet internaliserer allerede i småbarnsalder

kultur og verdier fra miljøet, i tillegg til at den biologiske arv og grad av støttenettverk har noe å si for hvordan barnet takler de psykososiale fasene til Erikson. Utfallet av dette til sammen vil ha betydning for barnets videre utvikling. Heldigvis tør jeg å påstå at det ikke er gitt en negativ utvikling i alle tilfeller og at det finnes unntak som vi skal ta for oss i neste kapittel.

5.4 Beskyttelsesfaktorer

Det psykologiske begrepet resiliens finner sin plass i det daglige og også i denne oppgaven. Når vi nå har gått gjennom hvordan traumer og omsorgssvikt påvirker den sosiale utviklingen og hvor omfattende det kan være, finner jeg det sentralt å se på de barna som får en god utvikling tross utfordrende omstendigheter. Ved å trekke inn resiliens og se på denne siden av utfallet kan man finne noe positivt selv etter å ha gjennomgått noe av det verste et barn kan gjennomgå.

I artikkel 1. av Barboza & Siller (2021) trekker de frem sosiale relasjoner og skolebånd som beskyttende faktorer etter barnemishandling. Som vi har vært til dels inne på tidligere er flere sosiale arenaer med på å øke sannsynligheten for at barnet finner en støtteperson som en kan føle seg trygg på. Derimot er også jo flere arenaer barnet ferdes på med på å øke sjansene for at det er enda et sted barnet føler seg mislykket og utrygg. Med dette ferskt i minne kan vi anta at det ikke er selve arenaen som er en beskyttende faktor i seg selv, men at det er enkelte av de menneskene som ferdes på den sosiale arenaen. For førskolebarn kan dette for eksempel være en barnehageansatt som barnet får en tilknytning til og som regulerer barnet tilstrekkelig til at barnet får en god utvikling til tross for vanskelige hjemmeforhold. I tillegg til at barnet knytter seg til enkeltpersoner vil det også være en beskyttende faktor med nye arenaer som har utenforstående blick og kan plukke opp tegn på at barnet ikke har det bra ettersom det er mulighet for å melde ifra videre. Imidlertid kan det være vanskelig å plukke opp tegn ettersom barn som har vært utsatt for de tilsynelatende samme opplevelsene behandler og prosesserer det på vidt forskjellige måter. Her kan alder og støttenettverk være to faktorer som påvirker ettervirkningene av traumer. Jo eldre en er når en blir utsatt for omsorgssvikt, jo fler beskyttelsesfaktorer har en mulighet for å erverve seg. Dette bidrar til å hemme inntrykk og opplevelsene av omsorgssvikt, kontra dersom en opplever omsorgssvikt i løpet av sine første leveår og ikke har ervervet seg psykiske og miljømessige motstandsfaktorer i like stor grad.

Med tanke på skolebånd beveger vi oss videre opp i alder fra barnehage, men det kan også tenkes at det allerede i barnehagen dannes samme type bånd bare at artikkelen spesifikt har sett på skole som arena. Barboza & Siller (2021) tar utgangspunkt i de jevnaldrende sosiale båndene som gjør at barn føler på fellesskap og tilhørighet. Innunder skolebånd trekker de også inn engasjement, interesse og investering som viktige faktorer for å trives på skolen. Det kan for noen være utfordrende å distansere seg vekk fra det en opplever hjemme når en drar på skolen dagen etter. Dersom de belastende opplevelsene overskygger fokuset her og nå, og en ikke er psykisk til stede kan det være utfordrende å være engasjert og investere tid i å fungere på arenaen. Ifølge forskning vil derimot en tilhørighet og ens sosiale rolle på skolen kunne bidra til å dempe de såre følelsene en besitter. I tillegg vil også oppmuntring og bekreftelse fra jevnaldrende og voksenpersoner bidra til å bygge opp under selvtillit og selvfølelse. Dette understreker Erikson i fase 4 som viktige byggesteiner da han tar for seg barnets utvikling på barneskolealder.

Artikkel 2. av Miller-Graff et al. (2017) fant på sin side den fremmende rollen til sosial støtte av både jevnaldrende og omsorgspersoner. De la særlig vekt på noen nøkkelmedlemmer av barnets sosiale nettverk som direkte tilegner barnet motstandsdyktige funksjoner. Det kan tenkes at det er foreldre eller de nærmeste omsorgspersoner som former barnet mest. Ut ifra et sosialkonstruktivistisk perspektiv vil hele nettverket til barnet kunne påvirke i en viss grad. Dette innebærer personer i barnehage og skole, men også ytterligere slektninger som for eksempel tanter eller onkler, som barnet er i kontakt med. Med utgangspunkt i artikkel 2. vil dermed barnets sosiale støttenettverk være en faktor som kan dempe effekten av traumer. På en annen side kan det hende at barnet er såpass hemmet av de opplevelsene en står i at en ikke har overskudd til å være sosialt og mentalt delaktig på sosiale arenaer, og evner dermed ikke involvere seg i noen form for sosiale bånd. I tillegg kan det også være at mistilliten til verden er såpass omfattende at barnet ikke har tro på at noen mennesker vil dem godt, og unngår sosiale settinger.

6.0 AVSLUTNING

Omsorgssvikt og utviklingstraumer viser seg å ha en kompleks effekt på barns utvikling. I denne oppgaven har det vært fokus på sosial utvikling, der jeg har funnet at utviklingstraumer har en relativt varig effekt, og har innvirkning på barns sosiale kompetanse og tilpasning. Barn som har opplevd omsorgssvikt viser tendenser til å ha vansker med å sosialisere seg på bakgrunn av manglende sosial kompetanse ettersom de internaliserer omsorgspersoners og miljøets verdier, tankegang og væremåter gjennom blant annet voldelig atferd eller likegyldighet. Ut ifra sosialkonstruktivismen og psykososial teori kan vi påstå at tidlig omsorgssvikt og deres ettervirkninger gir prognoser på negativ sosial utvikling. Tilpasningsvansker kan være psykisk og fysisk utfordrende for individer i alle aldre, og i tillegg utfordrende for støtteapparat å dempe dersom individet har en grunnleggende mistillit til andre personer. Etter å ha gjennomført denne studien finner jeg en sentral overføringsverdi i tilpasningsvansker. Det er allment, og representerer på mange måter utgangspunktet for tilstedeværelse og hvorvidt man trives på arenaen både som barn, ungdom og voksne. Som voksenperson kan en trekke paralleller til arbeidslivet og reflektere rundt hva eller hvem som gjør at en føler seg mer eller mindre trygg i enkelte sosiale rom fremfor i andre rom.

For mitt fagfelt og i alt arbeid med barn og unge vil det være bærekraftig å ha informasjon og kunnskap om traumatiserte barns uttrykksmåter og forsøke å se hva som ligger bak atferden for å kunne begynne med traumebehandling. Med alt tatt i betraktning er det positivt at forskningen på hvordan traumer har effekt på sosial utvikling er i stadig økning, da det kan bidra til å spre behov for tidlig interaksjon blant samfunnet og offentlige myndigheter. Ut ifra den forskningen som er i dag, og funn om varige, komplekse effekter etter traume er det behov for mer forskning på dette feltet. Tidligere forskning har fokusert i større grad på akademiske resultater etter traumer, der alle forskningsartiklene i denne studien bidrar til å sette søkelys på viktigheten av den sosiale utvikling i tillegg. På en annen side er det fint å kunne inkludere resiliens i forskningen for å vise at det ikke er skjebnesvangert dersom barn møter stor motstand i sine første og tilsynelatende fundamentale leveår. Resiliensbegrepet vil med stor sannsynlighet få en viktig rolle i videre forskning ettersom det er interessant å se på hva som kan bidra til å komme seg av den forventede negative utviklingsbanen, og oppnå en såkalt positiv utvikling tross mye motgang og risiko.

LITTERATURLISTE

- Aveyard, H. (2019). *Doing a literature review in health and social care: a practical guide* (fourth edition.). Open university press.
- Barboza, G. E. & Siller, L. A. (2021) Child maltreatment, school bonds, and adult violence: a serial mediation model. *Journal of interpersonal violence*, 2021- 06, Vol.36 (11-12). <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.1177/0886260518805763> *35 sider
- Erikson, E. (2000) *Barndommen og samfunnet*. (2.utg.). Gyldendal akademisk *406 sider.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7.utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS. *272 sider.
- Gundersen, K. K., Olsen, M. T., Finne, J., Strømgren, B., Daleflod, B. (2015) *AART. En metode for trening i sosial kompetanse*. Universitetsforlaget. *Kap.1,2,3,4 & 5. 33 sider
- Haugen, R. (2017). *Barns utvikling i skolealder*. Cappelen Damm AS. *186 sider
- Helmen Borge, A. I. (2018). *Resiliens - Risiko og sunn utvikling*. (3.utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Miller-Graff, L. E., Howell, K. H., Martinez- Torteya, C., Grein, K. (2017). Direct and indirect effects of maltreatment and social support on children`s social competence across reporters. *Child psychiatry and human development*, 2016-11-22, Vol.48 (5), s.741-753. <http://dx.doi.org/10.1007/s10578-016-0698-4> *14 sider
- Nordanger, D.Ø. & Braarud, H.C. (2017). *Utviklingstraumer: Regulering som nøkkelbegrep i en ny traumepsykologi*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Raby, K. L., Roisman, G. I., Labella, M. H., Martin, J., Fraley, R. C. & Simpson, J. A. (2019). The legacy of early abuse and neglect for social and academic competence from childhood to adulthood. *Child development*, 2019- 09, Vol. 90 (5), s. 1684-1701. DOI: [10.1111/cdev.13033](https://doi.org/10.1111/cdev.13033) *19 sider

Schulz, J. H. (Red.). (2016) *Barn, vold og traumer. Møter med unge i utsatte livssituasjoner*. Universitetsforlaget. ***302 sider.**

Støren, I. (2013). *Bare søk: praktisk veiledning i å skrive litteraturstudier* (3.utg.). Cappelen Damm AS. ***71 sider.**

Tetzchner, S. V. (2019). *Barne- og ungdomspsykologi: Typisk og atypisk utvikling*. Gyldendal Norsk Forlag AS ***Kap. 1,2, 4 & 23. 61 sider.**

Selvvalgt pensum: 1399 sider.